

บทคัดย่อ

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของโรงเรียน : การศึกษาพหุกรณี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบพหุกรณี โดยศึกษาโรงเรียนที่มีลักษณะจัดได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่มีการพัฒนาระบบการเรียนรู้และประสบความสำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง กับกลุ่มโรงเรียนปกติ ที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการพัฒนาอย่างชัดเจน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หาองค์ประกอบ / ปัจจัยสำคัญที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ตัวอย่างประชากรเป็นโรงเรียน 11 โรงเรียน ที่คัดเลือกมาให้ครอบคลุมโรงเรียนที่มีลักษณะ / สภาพที่แตกต่างกัน การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมกับการจัดกลุ่มสนทนา (focus group) การสอบถาม การสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ / ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้มี 9 ประการ ได้แก่ (1) โรงเรียนมีผู้บริหารที่เห็นความสำคัญและมุ่งเน้นการพัฒนางานวิชาการ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ สามารถแปลงความคิดสู่การปฏิบัติ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน (2) ผู้บริหารมียุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ได้ผลที่สำคัญได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ของครู การให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีจุดร่วมในการพัฒนา และการใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร (3) ผู้บริหารมียุทธวิธีการบริหารจัดการปัจจัยเกื้อหนุนให้เอื้อต่อการพัฒนาแบบครบวงจร (4) โรงเรียนมีครูที่มีเจตคติที่ดีต่อผู้บริหาร และครูมีความเข้าใจแนวคิดเพียงพอที่จะปฏิบัติได้ (5) ครูมีการพัฒนาตนเอง พยายามเรียนรู้อยู่เสมอ (6) ครูมีการเตรียมการสอนโดยนำความรู้มาใช้ (7) ครูมีแนวคิดและวิธีการที่ชัดเจนในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ (8) นักเรียนมีความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง และ (9) ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ส่วนปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ที่เกี่ยวกับผู้บริหารและโรงเรียนก็คือ ผู้บริหารขาดความเอาใจใส่ในการพัฒนางานวิชาการ ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและชุมชน และขาดความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารงาน และโรงเรียนขาดแหล่งความรู้และผู้รู้ในการให้คำปรึกษา รวมทั้งขาดปัจจัยเกื้อหนุนที่จำเป็นและเพียงพอ ส่วนทางด้านครูนั้น อุปสรรคที่สำคัญคือ การขาดความเข้าใจที่กระจ่างในแนวคิดและการปฏิบัติต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องการเขียนแผนการสอน และการขาดเจตคติที่ดีต่อผู้บริหาร สำหรับด้านผู้เรียน ปัญหาที่สำคัญคือ การขาดความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ส่วนทางด้านผู้ปกครองและชุมชนนั้นพบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของโรงเรียน รวมทั้งการไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์และติดต่อสื่อสารจากโรงเรียน

เป็นต่อการเรียนรู้ ส่วนทางด้านผู้ปกครองและชุมชนนั้นพบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของโรงเรียน รวมทั้งการไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์และติดต่อสื่อสารจากโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นผลทำให้ผู้ปกครองและชุมชนมีโอกาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนยังไม่มากเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะที่สำคัญก็คือ หากรัฐประสงค์จะให้โรงเรียน / สถานศึกษาของประเทศปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ รัฐควรพึงเร่งกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณภาพ เนื่องจากผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงมากต่อการพัฒนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่โรงเรียนและครูอย่างเร่งด่วน เพื่อช่วยให้งานการพัฒนาของครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพ การสนับสนุนให้โรงเรียนและครูสามารถดำเนินการพัฒนา โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (whole school approach) และสามารถทำวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ต้องส่งเสริม เนื่องจากจะสามารถช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

A Multiple-Case Study of Schools' Learning Process Development

This multiple-case study investigated 2 types of schools: those that have tried to reform a learning process and got some success at a certain level and those regular schools that had not yet developed a clear development process. The purpose of the study was to find out what critical factors/elements enhancing or hindering the learning process development. The cases were 11 schools selected to cover schools with different characteristics/conditions. Principle data gathering methods used were indepth interview, focus group discussion, questionnaires, observation of learning activities, and documentation study.

From the analysis, 9 critical factors/elements enhancing the learning process development were identified as follows :

1) School administrators put an emphasis on academic development; had adequate understanding about the educational reform; were able to transform idea into practice, and were a good role model.

2) School administrators had effective strategies for change and learning process development; encouraged staff participation in the development; had clear-cut principles/concepts as mutual guideline for the development of the learning process; and used a " friend-to-friend" supervision.

3) School administrators were able to manage all kinds of resources to support the learning process development.

4) School teachers had positive attitude towards the administrator and gained adequate understanding in putting theory/concept into practice.

5) Teachers engaged themselves in self-development activities continuously.

6) Teachers prepared lesson plans employing the knowledge gained.

7) Teachers employed the school learning process' principles/concepts in actual teaching.

8) Students were able to adjust themselves to change.

9) Parents and community had active participation in school development.

On the other hand, the most crucial obstacles to the learning process development were :

1) School administrators paid no interest in academic development; had little knowledge in the educational reform; did not have a good relationship with teachers and community, and did not use democratic management.

2) Schools did not have academic advisors as needed and also lacked other necessary resources important for successful development.

3) Teachers had several misconceptions and misunderstanding in theories/principles and practice, especially in writing lesson plan. Their negative attitudes toward the administrators were also a problem.

4) Students lacked basic knowledge and skills necessary for learning.

5) Parents and community did not have adequate knowledge and understanding concerning education, learning, and aims of school activities due to the lack of effective communication between school and community.

According to the findings, it was highly recommended that policy be urgently set up to train and develop quality administrator since it had great impact on the development. Also, there should be cooperation among the organizations involved to help finding appropriate ways to strengthen teachers' academic understanding and competencies to assure the quality in teacher development. Using the whole school approach and practicing research and development in developing school learning process were some promising strategies to gain sustainable development.